

Praha 31. 12. 2012

63

Demence: priorita pro systém zdravotnictví (zpráva WHO)

Dementia: A public health priority (WHO report)

Souhrn

Světová zdravotnická organizace (WHO) ve spolupráci s organizací Alzheimer's Disease International a v konzultaci s odborníky z různých zemí vydala v roce 2012 zprávu s názvem „*Demence: priorita pro systém zdravotnictví*“ („*Dementia: A public health priority*“). Zpráva poskytuje globální pohled na problematiku demence a zaměřuje se zejména na nízkopříjmové a středněpříjmové země. Podle uvedené zprávy byl počet lidí žijících s demencí v roce 2010 celosvětově odhadován na 35,6 milionů. Tento počet by se měl do roku 2030 téměř zdvojnásobit a do roku 2050 více než ztrojnásobit. Počet nových případů je odhadován na téměř 7,7 milionu, což představuje jeden nový případ každé čtyři sekundy. Náklady spojené s tímto onemocněním činily podle odhadů v roce 2010 celosvětově 604 miliard USD.

Summary

In 2012, the World Health Organization (WHO) published a report “Dementia: A public health priority (WHO, 2012)”. The publication provides global review of the issue with focus on low- and middle-income countries. Current estimates indicate 35.6 million people worldwide were living with dementia in 2010. The total number of new cases of dementia each year worldwide is nearly 7.7 million, implying one new case every four seconds. This number will double by 2030 and more than triple by 2050. The total estimated worldwide costs of dementia were US\$ 604 billion in 2010.

Světová zdravotnická organizace (WHO) ve spolupráci s Alzheimer's Disease International vydala v roce 2012 zprávu „*Demence: priorita pro systém zdravotnictví*“ („*Dementia: A public health priority*“), dále jen „zpráva“. Zpráva je členěna do sedmi částí: 1) Úvod, 2) Epidemiologie demence, včetně mortality, 3) Koncepce a programy zaměřené na otázku demence a legislativní a etické otázky spojené s demencí, 4) Zdravotní a sociální systémy a pracovní síla, 5) Neformální péče a pečovatelé o lidi s demencí, 6) Zvýšení povědomí a informovanosti o demenci a zmírnění stigmatizace, 7) Závěrečné shrnutí a doporučení. Zpráva se věnuje problematice demence v globálním kontextu a zaměřuje se zejména na nízko a středně příjmové země. Hlavním cílem zprávy je přispět k tomu, aby jednotlivé země a jejich zdravotní a sociální systémy byly lépe připraveny na očekávaný vývoj, tj. rychlý nárůst prevalence této nemoci, a na jeho zdravotní, ekonomické a sociální dopady, a aby se demence stala prioritou pro zdravotní politiku a systém zdravotnictví (public health), včetně výzkumu. V rámci této aktuální informace přinášíme vybrané údaje z této zprávy. Celá zpráva, včetně přílohy s popisem metodologie odhadu prevalence demence, je dostupná ke stažení na [stránkách WHO](#).

Zpráva definuje demenci jako *syndrom způsobený onemocněním mozku, většinou chronické a progresivní povahy, při kterém dochází k porušení vyšších mozkových funkcí, včetně paměti, myšlení, orientace, chápání, počítání, učení, jazyka a úsudku*. Vědomí přitom nebývá ovlivněno. Snížení kognitivních funkcí bývá obvykle doprovázeno

zhoršením emoční kontroly, sociálního chování nebo motivace, které mohou v některých případech zhoršení kognitivních funkcí předcházet. Tento syndrom se vyskytuje u velkého množství nemocí, které primárně nebo sekundárně postihují mozek.

Níže uvádíme vybrané informace z této zprávy se zaměřením na statistické údaje:

- Nejčastější formou demence je Alzheimerova choroba, která tvoří přibližně 60–70% všech případů demence. Mezi další významné typy demence patří vaskulární demence, demence s Lewyho tělísky a skupina onemocnění, přispívajících k frontotemporální demenci (řazeno sestupně dle klesající četnosti jednotlivých podtypů). Hranice mezi jednotlivými podtypy přitom bývají nejasné, často se vyskytují také smíšené formy demence.
- Na základě odhadů prevalence demence v populaci podle věku a pohlaví a jejich vztahení k populačním projekcím OSN byl celosvětově počet lidí žijících s demencí v roce 2010 odhadnut na 35,6 milionu. Tento počet by se měl do roku 2030 téměř zdvojnásobit a do roku 2050 více než ztrojnásobit. Počet nových případů (tj. incidence) demence ročně je téměř 7,7 milionu, což představuje jeden nový případ každé čtyři sekundy. Z tohoto počtu připadá přibližně 3,6 milionu (46 %) na Asii, 2,3 milionu (31 %) na Evropu, 1,2 milionu (16 %) na Severní a Jižní Ameriku a 0,5 milionu (7 %) na Afriku.
- Podle populačních projekcí by do roku 2050 měl počet osob ve věku 60 a více let dosáhnout celosvětově 2 miliard a tvořit přibližně 22 % světové populace. Čtyři pětiny těchto osob by přitom měly žít v Africe, Asii a Latinské Americe. K rychlému nárůstu počtu a podílu seniorů by mělo dojít zejména v Číně, Indii a Latinské Americe.
- Ačkoliv demence postihuje zejména seniory, není to přirozená součást stárnutí. Podle různých odhadů 2–10 % všech případů demence začíná před dosažením věku 65 let. Prevalence demence v populaci nad 65 let se zhruba s každými dalšími pěti roky věku zdvojnásobuje. Ve všech světových regionech byla registrována tendence ke sblížení prevalence demence u mužů a žen s rostoucím věkem.
- V roce 2010 cca 57,7 % všech osob s demencí žilo v nízké a středně příjmových zemích, přičemž tento podíl by se měl do roku 2030 zvýšit na 63,4 % a do roku 2050 pak na 70,5 %. Předpokládaný nárůst podílu v těchto zemích je založen zejména na odlišném tempu populačního růstu a demografického stárnutí populace v jednotlivých částech světa.
- Zpráva uvádí metaanalýzu 27 studií incidence Alzheimerovy choroby, z nichž pouze sedm bylo provedeno mimo Evropu a Severní Ameriku - tři v Japonsku a po jedné v Číně (provincie Tchaj-wan), Indii, Nigérii a Brazílii. Podle této metaanalýzy je incidence demence u osob ve věku 80 a více let vyšší v Severní Americe (20,6 případů ročně na 1 000 obyvatel) a v Evropě (15,1) než v ostatních uvedených zemích (8,3). Incidence byla mírně vyšší u žen než u mužů (13,7 oproti 10,6 případům ročně na 1 000 osob).
- Podle poslední metaanalýzy 23 studií incidence demence provedené v roce 1998, z nichž pouze jedna byla provedena v nízké a středně příjmové zemi, se počet nových případů (tj. incidence) v Evropě ročně pohyboval od 9 případů na 1 000 obyvatel ve věku 60–64 let do 180 případů na 1 000 obyvatel u osob ve věku 90–94 let. Podle novější přehledové studie zaměřené na odhad míry roční incidence demence ve 21 regionech projektu *Global Burden of Disease* (GBD) byla v Evropě, Severní a Jižní Americe roční incidence nejvyšší u osob ve věku 80–89 let, v Asii u osob ve věku 75–84 let a v Africe u osob ve věku 70–79 let.
- Potřeba dlouhodobé péče o lidi s demencí přináší značné nároky na zdravotnické a sociální systémy a rozpočty. Celosvětové náklady spojené s tímto onemocněním byly

odhadnuty na 604 miliard USD v roce 2010. Náklady na toto onemocnění přitom porostou rychleji než prevalence demence a proto je důležité, aby jednotlivé země byly připraveny na sociální a ekonomické důsledky spojené s tímto onemocněním. Finanční dopady poskytování péče současně podle zprávy přivádí miliony domácností na celém světě pod hranici chudoby.

- Náklady na demenci jsou ve vyspělejších zemích tvořeny zejména náklady na neformální péči (45 %) a na profesionální sociální péči (40 %). Náklady na lékařskou péči tvoří mnohem menší podíl (15 %). V nízkopříjmových zemích jsou přímé náklady na sociální péči nízké a v celkových nákladech převažují náklady spojené s neformální péčí (tj. neplacenou péčí poskytovanou zejména rodinou). Přímé náklady na lékařskou péči tvoří v globálním měřítku jen 16% celkových nákladů na toto onemocnění.
- Demence je jednou z hlavních příčin disability ve vyšším věku a odpovídá za 11,9 % let života prožitých s disability v důsledku chronického onemocnění. Toto onemocnění je hlavní příčinou závislosti (tj. potřeby péče) a disability seniorů ve vysokopříjmových i nízkopříjmových zemích.
- Demence osobám trpících touto nemocí zkracuje život. Podle zprávy jedna z nejlepších studií v této oblasti odhaduje mediánovou dobu přežití osob s Alzheimerovou chorobou na 7,1 let (6,7–7,5 let) a pro vaskulární demenci 3,9 let (3,5–4,2 let). U těchto odhadů však existuje významná individuální variabilita. Vliv demence na mortalitu lze podle zprávy obtížně hodnotit. Důvodem je skutečnost, že listy o prohlídce mrtvého nejsou v tomto případě spolehlivým zdrojem informací, neboť demence je málokdy považována za přímou nebo prvotní (základní) příčinu úmrtí. Lidé s demencí navíc trpí často více nemocemi (polymorbiditou), které mohou ale nemusí souviset s demencí a které mohou smrt urychlit. Z tohoto důvodu nelze úmrtí osoby trpící s demencí automaticky přičítat této nemoci.
- Metaanalýza studií zaměřených zejména na vysokopříjmové země odhadla, že demence 2,5krát zvyšuje riziko úmrtí. Podle britské zprávy *Dementia UK* demence odpovídá celkově asi za 10 % úmrtí mužů a 15 % úmrtí žen ve věku 65 a více let. Většina těchto úmrtí přitom nastává ve věku 80–95 let. Odhady obsažené ve zprávě WHO „*The global burden of disease: 2004 update*“ (WHO, 2008) jsou přitom mnohem konzervativnější a uvádí 4,0 % úmrtí (275 000) osob ve věku 60 a více let v důsledku demence ve vysokopříjmových zemích.
- Přestože v některých zemích existují sociální a zdravotní služby pro osoby s demencí, jejich využití je stále nedostatečné a obtížné, mimo jiné z důvodu stigmatu spojeného s tímto onemocněním. Mezi další překážky patří nedobrá zkušenost se sociálními a zdravotními službami nebo kulturní, jazykové či finanční bariéry. Stigma spojené s demencí oddaluje vyhledání pomoci a stanovení diagnózy a tedy efektivní léčbu a často vede k sociální izolaci.
- Za hlavní principy správné péče o osoby s demencí zpráva považuje: 1) včasné stanovení diagnózy, 2) optimalizaci tělesného zdraví, kognice, aktivity a celkové pohody; 3) identifikaci a řešení psychologických symptomů a poruch chování; 4) poskytnutí informací a dlouhodobé podpory neformálním pečovatelům.

Zpracoval: Mgr. Petr Wija, Ph.D.